

גליון מס' 372 פר' בא
תש"פ שנה שביעית

גליון זה יו"ל לזכות ולרפואה שלמה
מרדכי אליהו בן טובה
בתושח"

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

ר' יהודה היה נותן בהם סימנים
סימן "בכורות" או מכת בכורות

הנה לפי פשוטו ר' יהודה נתן סימנים כדי שיזכרו את סדר המכות, אמנם מצינו במנחות דף צ"ו א' לגבי לחם הפנים גם כן שר' יהודה אמר סימן זד"ד יה"ז, וכנראה שכן היה דרכו של ר' יהודה ליתן סימנים בכל דבר כדי שיזכרו. הוסיף רבינו ואמר: 'הדרשנים' היו נוהגים לומר שיש מדרש "למכה מצרים בבכוריהם מלמד שהיו הבכורות מכים זה את זה ומכים את אביהם לכך היה ר' יהודה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב" וצ"ע מה השייכות, והדרשנים פירשו, כי הנה בסימן "דצ"ך עד"ש באח"ב" בכל המכות מזכירים את שם המכה, כגון דם, המכה היתה שנהפך לדם ומזכירים את שמה – דם, וכן בצפרדע, המכה היתה שהגיעו צפרדעים ומזכירים שמה – צפרדע, וכן בכלום, אבל במכת בכורות המכה לא היתה עצם היותם בכורות אלא מה שמתו וא"כ צריך היה לומר מיתת בכורות ולא מכת בכורות, ואלא התירוץ הוא לפי המדרש הנ"ל שהבכורים היו מכים זה בזה, אם כן זה עצמו, הבכורות, היא המכה. ובאמת יש מדרש מעין זה בשוחר טוב תהלים פרק קל"ו (למכה מצרים בבכוריהם, על ידי בכוריהם), אבל הלשון "לכך היה ר' יהודה" לא נזכר שם בשוחר טוב וזה המצאה של דרשנים.

יש עוד עניני רמז שרגילים להזכיר בשם מדרשים אך אין לכך מקור וכגון מה ששמעתי אומרים שיש במדרש "צדיקים אוכלים מן הגזל ואומרים כדלעומר" והדרשנים מפרשים שגזל הוא בראשי תיבות: גם זו לטובה, וכדלעומר ראשי תיבות: כל מה דעביד רחמנא לטב עביד רחמנא, ויש דרשנים שמוסיפים שבמדרש כתוב עוד "ואוכלים מן המבושל", ומפרשים שהכוונה בראשי תיבות: ומסתפק במה שיש לו, אבל זה וכי"ב אלו מדרשים שאיני יודע להם מקור במדרשים שבידינו.

עלי שי"ח

רשימות אישיות מפנקסיו של תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק שלמה בן שמואל קרלברך זצ"ל, אשר לא זכה לזש"ק, ויהי רצון שיעמוד לו לזכות דברי תורה אלו שהשאיר ממה שזכה לראות, לשאול ולשמוע במחיצת רבינו מרן שליט"א (תודתנו נתונה לאחיו הגאון רבי יחיאל שליט"א על מסירת הדברים לע"נ)

פרק י'

- האם יש לחזור אחר 90 אמנים כדין מאה ברכות, והשיב שכן אבל לא 'צריך' לחזור מפני שבחזרת הש"ץ וקדישים ממיילא יש את המספר הזה, וזה שמאריך בתפילה ומפסיד מה יעשה? אמר מו"ר ילמדוהו שכדאי להודרו.
- יש לפני שתי פירות החביבין בשווה וברכתן שווה אלא אחד קדוש בקדושת שביעית ואחד לא האם יש דין קדימה, והשיב מסתבר שכן והקדוש בקדושת שביעית עליו יברך תחילה.
- אביו נפטר בשנה שיש ל' חשון אך ינהג בשנה שאין ל' חשון, שהיה בכ"ט, השואל הביא שזה מח' במשנה ברורה ואצלם נוהגים שבא', ושאלתו כאשר ל' הוא בשבת מתי יעלו האם ביום ששי שזה כ"ט או ביום א' שהוא ראש חודש, והשיב כאשר היארציית בשבת בדרך כלל עולים ביום ראשון אבל בכה"ג דלעיל יעלו ביום שישו ולא בראש חודש.
- הגר"ח פ' ברמן שליט"א מפונביז' שאל, הזמינו אותו לסדר קידושין לתלמיד כשיום היארציית של אביו הגר"ר שלמה זצ"ל יוצא באותו יום מה עליו לעשות, השיב: זה זכות גדולה לאביך זצ"ל שתלך לחתונה.
- מו"ר אומר שנשים חייבות במעריב כאיש, שאל אותו בנו הראי"ש והרי בפנקסו בהנהגות מרן זל"ה"ה העיד בשם מרן זל"ה"ה שלא חייבות ואא"כ אין ילדים קטנים בבית ראוי להם להתפלל אלא שהגר"ב צ' במברגר העיד בשם מרן זל"ה"ה שנשים חייבות ושאלו בנו וכי עדותו של הגר"ב צ' במברגר עדיפא מעדות שלך, והשיב ראשית כן, ושנית ראייה לדבר, שאני אומר לנשים להתפלל, ותפילתם מועילה.
- חכם א' סיפר על הלום שאמו הלמה על אשה חשובה ממכיריה שכבר אינה בעולם שוכבת ביפיה אבל דבר מלוכלך במיטה ומבקשת מהחברה שתבוא אליה, השיב דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין זה שטויות.
- בנו הראי"ש שאלו למה הגמ' בסנהדרין החכמים שם מביאים כל אחד פסוק אחר מנלן דתחיית המתים מן התורה ולא די להם מפסוק אחד. הרב פתח תוס' במועד קטן ששואל ומשיב. ובנו תירץ היות ורש"י אומר שאפיקורס זה מי שלא מאמין שתחיית המתים מן התורה לכן כל חכם הראה לפי דעתו איפה מרומז בתורה ענין זה, אמר לו הרב יפה אבל למה לא טוב לך מה שתוס' אומרים...
- חשון תשע"ה. שאלוהו על הטבח הנורא בחר נוף. פתח את הגמ' בסוף כתובות דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח וכו' בזווי בתר בזווי עיי"ש, והוסיף זה ממש דורנו ומשיח כבר בדלת צריך להתחוק בלימוד התורה.
- שאלתי מה זכה בן דורסאי שהל' שבת לומדים ממנו ומאיך למה לא אומרים בטלה דעתו אצל כל אדם, והשיב שהוא נזכר לדראון עולם והרבה נגררו אחריו, ובנו ראי"ש העיר וטען שהרבה רשעים מוזכרים בגמ' חנינא בישא בן נצר וכו' בן בטיא.
- שאלתי בימי הנוכה איך עלי להתנהג כשטיפולי הדיאליזה שלי נגמרים בסביבות שש בערב האם שאשתי תדליק בזמן או שאני אדליק כשאחזור מהטיפולים זה אחר שש או לעשות טיפולים בבוקר ואזי לא אלמד כל היום, השיב מצוה בשעתה עדיפא, לעשות טיפולים בבוקר.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

והלמדנו הזקן הייב פרק ו' - טוב לשמוע געזרת חכם (ב')

כהמשך לדברים שכתבנו במאמר האחרון אודות החינוך בתוכחה לילדים שמתנהגים שלא כראוי, יש להוסיף כי חכם עיניו בראשו לדעת על מה להעיר בניחותא ועל מה להעיר בכעס הפנים.

דומה כי ניתן להגדיר בזהירות, שבדברים שהם נוגעים ליראת שמים, השקפת החיים והליכות האדם, וכן אם ראה 'לזול' במנהג או הלכה כל שהיא, גער רבינו בחריפות כדי להוציא מליבו של הילד שלא יחשוב לדגוע שיש כאן צד שני.

כך למשל, כשראה הילד מתפלל בזלזול, או מי מבני הבית שמגלח שערות הזקן, ומעיין בעיתון שאינו כשר, לא קם לתפילה וכדו' אבל בדברים שהם הלכות מפורשות בשולחן ערוך, ובדרך כלל הדבר נובע מחוסר ידיעה, או מסיבה צדדית אחרת, פעמים שהוא 'העלים עין'.

'מעלים עין מסודרים'

בכלל, רבינו לא התערב בפרטי הפרטים של הילדים. מה שקוראים היום 'חפר להם בפרטים', אלא בדרכו שלו הוא עקב אחריהם, אך לא נהג כמרגל או בלש. את הדוגמא הכי טובה לזה ניתן להביא מסעודות השבת שהיו במחיצתו, בנעימות ורועה, בלי כל לחץ ותביעה מהילדים, ועל כך עדות מיוחדת מכתב הצדקנית שתחי, בפרקים הבאים בס"ד.

מדוע ישב רבינו לצייר ציורים?

העובדא הבאה, מתנגלת מפה לאוזן, אצל בניו ונכדיו של רבינו שליט"א, קשה לדעת בדיוק מה היה ואיך, אבל זו תוכנה:

מעשה שהיה. אחד מבניו של רבינו, היה אז ילד קטן וצעיר, ויום אחד כשהגיע רבינו הביתה הוא שמע שהילד עשה מעשה אשר לא ייעשה, ולא היה אפשר לשתוק עליו. תיכף ומיד בלי לשהות, קרא לו אביו - רבינו, גער ונזף בו מאוד והוכיח אותו על המעשה, והזהיר אותו ששוב לא יעז לחזור על המעשה. והילד יצא מעם פניו כשהוא נוזף ופגוע, כיאה וכיאות למי שמתנהג שלא בטוב.

לא עבר זמן קצר, ונודע לרבינו שהילד כלל לא עשה את המעשה, הוא חף מכל אשמה, כל הצעקות היו לשווא. הילד לא עשה שום דבר דע, והכל היה בחינם. בשלב זה נתבונן, מה אנחנו היינו עושים במקרה כזה: מסתבר שרובנו היו 'מתעלמים' ואומרים, מה שהיה, היה, להבא נזהר יותר לבדוק היטב... בפרט שהכוונה היתה לטובה ('עני' מכות ח' ב' יצא האב המכה את בנו...) במקרה הכי טובים היינו ממלמלים מילות התנצלות הפיוות...

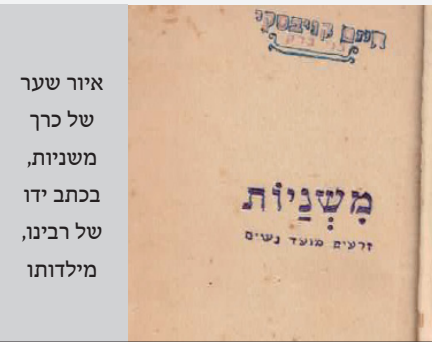
מומחים אחרים סבורים, ואף כותבים את זה במפורש בספרי 'חינוך' למיניהם, שבמקרה כזה אסור לו לאבא להודות בטעותו כי אז יירד כל ההשפעה שלו בעיני הילד, והוא לא יעריך אותו יותר. אלא ישתדל לתת

לילד במקום זה משהו חיובי אחר, כדי לפצות אותו... ואיך נהג רבינו שליט"א?

ובכן, כפי ששמענו, המשך הסיפור היה כך: רבינו קרא מיד לילדו, ואמר לו במילים פשוטות: טעיתי, חשבתי שהיה מגיע לך הצעקות אבל שמעתי שאתה לא אשם בכלום. ועכשיו, אני רוצה לפצות אותך, ואצייר לך ציור יפה שיהיה לך...

ורבינו, שחם על כל שניה מזמנו, ולא ביטל דגע מחייו על הבלי העולם הזה, התיישב על יד השולחן, נטל גליון נייר ועט, וישב לצייר לו ציור יפה של מנורת בית המקדש, עם שבעה קנים ופרחים וגביעים, כדי להפיס דעתו של הבן.

המעשה הזה, עשה רושם יותר חזק מכל הצעקות והגעזרות, שהבן ראה שאם צריך צועקים, ואם לא צריך והצעקות הם בטעות, אז צריכים להודות על האמת.

איור שער של ספר משניות, בכתב ידו של רבינו מילדותו

הערה במבט חטוף

בעשור וחצי האחרונים, מידי ערב יושב בנו הצעיר של רבינו, הגאון רבי יצחק שאול שליט"א מחבר הספרים דעת נוטה ואוהל עראי, בסמוך לאביו הגדול.

זה התחיל מכך שהוא סייע בידו להעתיק את התשובות שרבינו משיב במכתבים לשואלים, כדי שמקור התשובה יישאר בביתו של רבינו, והמשיך בכך שעבר בשנים האחרונות להתגורר בסמיכות אליו ולסייע בידו במה שהוא צריך.

ובכן סיפר הגרי"ש: קודה לא פעם, ובעוד אני יושב ולומד בסמוך לאבא שלי, נישא אלי אדם לשוחח עימי, ואבי מעולם לא העיר על זה מהאוס לא לי ולא לאחרים, גם כשהדבר הפריע לו. גם אם דיברנו בעניני חולין, או בכל נושא שהוא, אבי כאילו לא שומע ולא רואה. אני עצמי יודע היטב שהוא מבחין בנעשה סביבו אלא שהוא במכוון שוקע בלימודו ורואה רק את הגמרא. הוא לא מעיר מילה.

שונה הדבר, אם קרה ושוחחתי עם אחד מאחיי, או בן משפחה קרוב אחר, יותר מידי זמן, ורבינו ראה בזה ביטול זמן, או אז היה קודה הרבה פעמים, ורבינו הרים את ראשו, הביט לשניה והחזיר את הראש לגמרא.

בזה הסתיימה ה'הערה' שלו. ואם לא הבנו את הרמז, אז אחרי כמה דקות הוא שוב הרים את הראש לרגע הביט לעברי והחזיר את ראשו לגמרא. (כאמור, כל זה

היה כשהבן לא היה בגיל צעיר). 'ושלא יהיה פה טעות' מטעים הגרי"ש, אבא שלי יכול ללמוד גם ליד דעשי טרקטור וזה לא מפריע לו ללמוד, זה לא שהוא לא שם לב לנעשה סביבו, הוא כן שם לב אבל מתגבר על הקושי, ומתרכז חזק בספר שלפניו. אבל כשזה נוגע למה שרואה לנכון להעיר, הוא מעיף מבט מפעם לפעם...

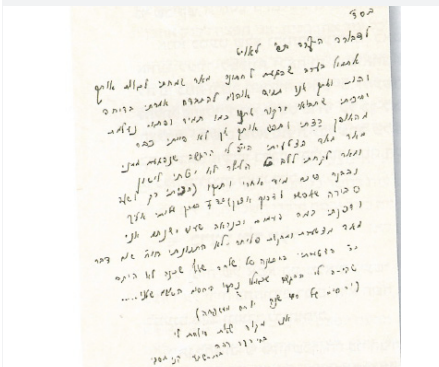

'אבא שלי ראה הכל ולא העיר כלום' בנו הצעיר של רבינו, הגרי"ש, נותן צדקה מעומד, באמירת 'אתה מושל בכל' בתפילת שחרית.

תוכחה אחת יותר מדאי

כאמור, רבינו לא היסס להתנגל אם ראה לנכון, הדבר נבע מיושר במדת האמת הטמונה אצלו. אצל דעייתו, אשת חבר להבחלי"ח הרבנית הצדקנית ע"ה, היה הדבר בולט במיוחד.

להבדיל מרבינו שליט"א, שישב ספון רוב שעות היום על התורה ומלאכת הקודש, היא היתה בין הבריות, ונשים רבות עברו מידי יום במחיצתו, בסבלנות נדידה ובצדקות עצומה שכמעט און דומה לה כדורונו, היתה מעודדת, מייצגת ומכוונת נשים רבות מכל העדות. לא פעם קרה והיא חששה שמא אחת מהן לא התקבלה בכבוד הראוי לה, או חלילה נפגעה, או אז הרבנית היתה שולחת שליחים לפייס וכתבת מכתבים להניח את דעתה. הדבר חזר על עצמו גם היתה נדמה לה במחשבה שניה כי גערה במישהו יותר מידי, מיד הביעה התנצלות.

מאוד מאוד הצטערתי, היה לי הרגשה שנפגעת ממני... מאוד מצטערת ומבקשת סליחה. אחד ממכתבי הפיוס שכתבה הרבנית הצדקנית ע"ה (המוכא בספר 'בית אימני') מתוך רגישות עצומה לזולת.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✡ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 077-2092005 ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשיירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310